

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

טבלת מיקוד ההוראה להיבחנות לבגרות

לפניכם במסמך המצורף: טבלת מיקוד ההוראה להיבחנות לבגרות בחטיבה העליונה ובה פירוט של הנושאים להיבחנות והנושאים שירדו מהחומר לבחינת הבגרות.

הרציונל למיקוד הנושאים הוא:

- הופחתו 24 שעות שהן 30% מ- 81 שעות ההלימה.
- **בירושלים בבחינה החיצונית** (שאלון 12281- ירושלים מאז התקופה הצלבנית ועד ימינו) - 4 מתוך השעות שהופחתו נוגעות ל**אתרי שטח** של המאה ה-19; בירושלים מראשיתה ועד התקופה הצלבנית - 3 מתוך השעות שהופחתו נוגעות ל**אתרי שטח**. רוב האתרים הם כאלה שבדרך כלל קשה לשאול עליהם שאלות שטח.
- **בבחינת הבגרות החיצונית** (ירושלים מאז התקופה הצלבנית ועד ימינו): שלושת נושאי ה**ליבה** – המאה ה-19, מלחמת העצמאות ומלחמת ששת הימים נשארו בשלמותם (למעט שעתיים בנושא שולי של מלחמת העצמאות); בירושלים מראשיתה ועד התקופה הצלבנית (חלק מנושאי ההערכה הבית ספרית) - שני נושאי הליבה – העיר הקדומה עד חורבן בית ראשון וירושלים בשלהי בית שני – נשארו כמעט בשלמותם.
- השעות שהופחתו מרוכזות בנושאים אותם מלמדים בסוף השנה – כדי לשמור על גמישות מרבית בתנאי חוסר הוודאות של הקורונה.
- לגבי **היחידות האזוריות** - אנו מאפשרים למורים לבחור ולמקד 70% מתוך תוכנית הלימודים ואתרי השטח תוך התייעצות עם הפיקוח. בחיבור שאלונים בית ספריים יש לציין מהם הנושאים שהורדו ואת היקפם. תוכנית המפורטת ליחידות אלו נמצאת בקישור: [תכנית לימודים](#).

סעיף א מתייחס למיקוד החומר לבגרות ביחידות ירושלים וסעיף ב לרשימת אתרי השטח שבמיקוד. מיקוד החומר ביחידות האזוריות ומיקוד אתרי השטח בהיקף של 70% יעשה על ידי המורים תוך התייעצות עם הפיקוח.

מיקוד אתרי השטח מופיעים להלן בסעיף ב'.

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

ירושלים מאז התקופה הצלבנית ועד ימינו (שאלון מספר 12281)

לא נמצא במיקוד			נמצא במיקוד		
חומרי הוראה	הסוגיות להוראה	נושא ההוראה	חומרי הוראה	הסוגיות להוראה	נושא ההוראה בבגרות
			" והארץ היתה תהו ובוהו " פרק 12. תאגיד 11	א. הכיבוש הצלבני את ארץ ישראל וירושלים: - מהלך כיבוש ירושלים הגורמים שהשפיעו עליו ב. אופי ירושלים הצלבנית: מעמד העיר, השלטון, האוכלוסייה ג. צביונה של ירושלים הצלבנית: תחומי העיר, רבעי העיר, מבנים בולטים	התקופה הצלבנית (מ-1099 עד 1187) והתקופה האיובית (1187-1250)
			" והארץ היתה תהו ובוהו " פרק 14 תאגיד 11	א. ארץ ישראל בתקופה הממלוכית: מקורם של הממלוכים והרקע לעליית כוחם במצרים, מקורות ההשפעה על מאפייני השלטון הממלוכי: האסלאם, המסגרת הצבאית ודרכי הורשת השלטון	התקופה הממלוכית – עיר גזירה ובנייה מפוארת (מ-1260 עד 1517)

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

				<p>ב. ירושלים הממלכות – מראה עיר ומעמדה: הגורמים לבנייה הממלכות הרבה בירושלים, מאפייני האדריכלות הממלכות ג. האוכלוסייה: חידוש הקהילה היהודית בזמנו של הרמב"ן 1267, פנים לכאן ולכאן – סוגיה לדיון לשאלת זיהוי בית כנסת הרמב"ן</p>	
			<p>"הארץ היתה תהו ובוהו" פרק 15, כאן 11.</p>	<p>א. ארץ ישראל בתקופה העות'מאנית: הגורמים לעלייתה ולנפילתה של האימפריה העות'מאנית והשפעתם על ארץ ישראל ב. ירושלים העות'מאנית: פועלו של סולימן "המפואר" בירושלים: שיקום ושיפוץ חומות העיר ג. האוכלוסייה בעיר: התהליכים שהביאו</p>	<p>התקופה העות'מאנית: ירושלים העיר הנידחת (עד ראשית המאה הי"ט מ-1517 עד 1799) - מעירו של סולימן 'המפואר' לעיר מוזנחת ושולית</p>

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

				לתמורות באוכלוסייה היהודית בירושלים: הניסיון לחידושה של הקהילה האשכנזית בירושלים על ידי רבי יהודה החסיד וחסידיו	
			<p>"והארץ היתה תהו ובוהו" פרק 15</p> <p>שיעור מוקלט: גדול באוכלוסייה היהודית - גורמים והשפעות - אילן עמר</p> <p>שיעור מוקלט: חדשות מן העבר: מונטיפיורי, הישוב הישן והיציאה מהחומות</p> <p>שיעור מקוון: היציאת המעצמות מן החומות - סרטון שלומית ברוכי</p>	<p>המאה ה-19 – עידן המפנה (מ-1799 עד 1917)</p> <p>א. תהליכים גיאופוליטיים במאה ה-19 והשפעתם על ארץ ישראל - הנושא בשלמותו</p> <p>ב. ירושלים משנה את פניה - הנושא בשלמותו</p> <p>ג. יהודים בירושלים - הנושא בשלמותו</p> <p>ד. "הרחיבי מקום אוהלך" - הנושא בשלמותו</p> <p>ה. תהליכים ביישוב היהודי - הנושא בשלמותו</p>	
<p>מעבר ירושלים לידי הבריטים ופיתוח העיר חלק א', שלומית ברוכי</p> <p>מעבר ירושלים לידי הבריטים ופיתוח העיר חלק ב', שלומית ברוכי</p>	<p>א. ירושלים בראי הציונות - הנושא בשלמותו</p> <p>ב. שינויים ותמורות בירושלים המנדטורית - הנושא בשלמותו</p> <p>ג. המאבק בבריטים בשלהי תקופת המנדט - הנושא בשלמותו</p>	<p>תקופת המנדט – שלטון הבריטים בארץ (מ-1917 עד 1948)</p>			

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

<p>התנועה הציונית והמאבק המדיני על ירושלים, שלומית ברוכי</p> <p>אתרי שטח : מלון המלך דוד וימק"א - ד"ר יורם אלמכאיס</p> <p>האוניברסיטה העברית ובניין המוסדות הלאומיים - ד"ר יורם אלמכאיס</p> <p>בניין העיריה ומלון פאלס - ד"ר יורם אלמכאיס</p>					
	<p>ב. הצעות לפתרונות שונים לשאלת ירושלים - הנושא בשלמותו</p>	<p>מלחמת העצמאות – עיר במצור (מ-1947 עד 1949)</p>	<p>מלחמת העצמאות: האירועים העיקריים בקרב על ירושלים - אחיקם ויסנשטרן:</p> <p>מלחמת העצמאות: הקרב על הקסטל, קרב סן סימון - אחיקם ויסנשטרן</p>	<p>א. ירושלים – עיר במלחמה ובמצור - הנושא בשלמותו</p>	<p>מלחמת העצמאות – עיר במצור (מ-1947 עד 1949)</p>
<p>העיר החצויה העיר מאוחדת - המאבק המדיני על ירושלים - ד"ר יורם אלמכיאס</p>	<p>ב. תמורות בעיר ובסביבתה - המאבק המדיני על מעמדה של העיר המערבית – מפינאום ועד בירה</p>	<p>עיר חצויה – "הגבול הוא קרוב ואסור לנו שם" (יהודה עמיחי) (מ-1948 עד 1967)</p>			
	<p>ב. התמורות בתחומי העיר ובמעמדה - צעדים תחיקתיים באיחוד העיר: ההכרזה על הרחבת תחומי עירית ירושלים, חוק המקומות הקדושים, חוק</p>	<p>ירושלים כעיר שחברה לה יחדיו (מ-1967 ואילך)</p>	<p>הקרב על גבעת התחמושת, ד"ר יורם אלמכאיס</p>	<p>א. מלחמת ששת הימים - הנושא בשלמותו</p>	<p>ירושלים כעיר שחברה לה יחדיו (מ-1967 ואילך)</p>

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

	יסוד: ירושלים, שלבי המאבק המדיני להכרה בין-לאומית במעמדה של העיר המאוחדת.			
--	---	--	--	--

ירושלים מראשיתה ועד התקופה הצלבנית (בהערכה חלופית)

לא נמצא במיקוד		נמצא במיקוד		
הסוגיות להוראה	נושא ההוראה	חומרי לימוד	הסוגיות להוראה	נושא ההוראה
ה. חורבן בית ראשון – הנושא בשלמותו	מיבוס ועד חורבן בית ראשון (2,000 לפנה"ס לערך עד 586 לפנה"ס) - וילכוד דוד את מצודת ציון היא עיר דוד (שמואל ב' ה)	<p>מערכת פיר וורן - תעלומה קדומה מתחת לאדמה מגלי"ם</p> <p>החומה הרחבה מגלי"ם</p>	<p>א. מיקומה ואיתורה של ירושלים בעת העתיקה - הנושא בשלמותו</p> <p>ב. ארץ ישראל וירושלים בתקופת הברונזה - הנושא בשלמותו</p> <p>ג. ארץ ישראל וירושלים בתקופת הברזל – ימי בית ראשון: הממלכה המאוחדת - הנושא בשלמותו</p> <p>ד. בירת ממלכת יהודה – ימי בית</p>	מיבוס ועד חורבן בית ראשון (2,000 לפנה"ס לערך עד 586 לפנה"ס) - וילכוד דוד את מצודת ציון היא עיר דוד (שמואל ב' ה)

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

			ראשון: הממלכה המפולגת - הנושא בשלמותו	
הנושא בשלמותו	תקופת שיבת ציון (מ-586 לפנה"ס עד 332 לפנה"ס)			
הנושא בשלמותו	התקופה ההלניסטית והמרד החשמונאי (מ-332 לפנה"ס עד 141 לפנה"ס)			
הנושא בשלמותו	התקופה החשמונאית בירושלים (מ-141 לפנה"ס עד 63 לפנה"ס)			
ד. הנקרופוליס עיר המתים – הנושא בשלמותו	ירושלים בתפארתה (מ-63 לפנה"ס עד 70 לספירה) - מי שלא ראה בניין הורדוס – לא ראה בניין נאה מימיו (בבא בתרא)	מבני הציבור שבנה הורדוס בירושלים מגלי"ם בית המקדש- פאר היצירה בימי הורדוס מגלי"ם	א. ירושלים - תהליכי שינוי והתפתחות - הנושא בשלמותו ב. הר הבית, המקדש, קדושת העיר וחיי היום-יום - הנושא בשלמותו ג. מערכת אספקת המים - הנושא בשלמותו ה. המרד הגדול וחורבן הבית - הנושא בשלמותו	ירושלים בתפארתה (מ-63 לפנה"ס עד 70 לספירה) - מי שלא ראה בניין הורדוס – לא ראה בניין נאה מימיו (בבא בתרא)
הנושא בשלמותו	התקופה הרומית-ביזאנטית – מאלילות לנצרות (מ-70 עד 632)			
הנושא בשלמותו	התקופה המוסלמית הקדומה (התקופה הערבית) – עיר הקודש בין אומאים, עבאסים ופאטמים (מ-632 עד 1,099)			

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

יחידות אזוריות

מיקוד החומר ומיקוד אתרי השטח בהיקף של 70% יעשה על ידי המורים תוך התייעצות עם הפיקוח. יש להציג את התכנית הנלמדת בשנת הלימודים תשפ"א בראשית השנה לתלמידים.

חלופות:

- בתי הספר המגישים ליחידות האזוריות יכולים לעשות זאת באמצעות **חיבור שאלונים בית ספריים**. הבחירה מה ללמד ומה לא היא לבחירת בתי הספר ובמידת הצורך תהיה גמישות לגבי מבנה המבחן. הנחיות לגבי כתיבת שאלונים בית ספריים ולוח הזמנים לשליחתם לאישור – מפורסמים בקישורים להלן: [הנחיות ולוח זמנים](#).
הבחירה מה ללמד ומה לא היא לבחירת בתי הספר ובמידת הצורך תהיה גמישות לגבי מבנה המבחן. כדאי לשקול להודיע לתלמידים מראש אילו נושאים לא נכללים בבחינה ובמידת הצורך אפשר למקד את התלמידים גם בתוך הנושאים שנכללים בבחינה.
שימו לב! לנוכח ההתמודדות עם מגפת הקורונה בשנה"ל תשפ"א בוטלה החובה לכלול בשאלון שאלת שטח, כל שכן לחייב תלמידים להשיב על שאלת שטח. בנוסף, ניתן בפרקים בהם נכללות שאלות שטח להעלות את הבחירה לשיעור של 40% (2 שאלות מתוך 5).
לגבי מבחני שטח- ראה להלן (סעיף למידת שטח).
כדאי לשקול לחבר שאלות שיתאימו גם למצב בו הבחינה נעשית בבית עם חומר פתוח. שימוש בשאלות ברמת חשיבה גבוהה כמו הסבר, השוואה וכיוצ"ב במינון גבוה מהרגיל עשוי לסייע בהתאמה זו.

- עבודת חקר. העבודה תכלול- התייחסות לשישה אתרי שטח:
  - חמישה אתרים היסטוריים. כל אתר מייצג תקופה אחרת.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

○ אתר נוסף המייצג תופעת טבע.

התבחינים לעבודות אלו זהים לתבחיני האיטו"פ. יש לשים לב שהיקף העבודות קטן יותר (עד 10 עמודים לאתר).

ב' אתרי השטח

כחלק מהלמידה החוץ כיתתית, התלמידים מתבקשים לבקר באתרים הקשורים לחומר הלימוד. **היציאה לשטח כפופה להנחיות משרד הבריאות, משרד החינוך וחדר מצב.**

התלמיד צריך להכיר את כל הקשור לאתר - גם אם אין לכך התייחסות בספר הלימוד. לרשימת האתרים מצורפת רשימת מקורות מחייבת למורה. שאלות השטח בנושאים השונים בבחינה החיצונית והפנימית על ירושלים, מסתמכות גם על הכתוב במקורות אלו. פרט לאתרים אלה התלמידים צריכים להכיר את מפת ירושלים בכל תקופה ואת הממצאים המאפיינים כל תקופה. בתקופות שנלמדות כגישור - אין חובה לצאת לשטח.

ירושלים מהתקופה הצלבנית ועד ימינו (שאלון 12281)

תקופה	אתרי שטח שבמיקוד לבגרות תשפ"א	אתרי השטח <u>שירדו</u> במיקוד
המאה ה-19 (ליבה)	• נוטרדאם. (תצפית מבחוץ)	• מגרש הרוסים: הכנסייה, בית סרגיי. (תצפית מבחוץ)

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

<ul style="list-style-type: none"> • דורמיציון (תצפית מבחוץ) • ימין משה. • בית הספר כ"ח (אליאנס) 	<ul style="list-style-type: none"> • הרובע היהודי: בית • כנסת החורבה. • משכנות שאננים. 	
<ul style="list-style-type: none"> • מלון המלך דוד. • ימק"א. • בניין הדואר • בית בנק אפ"ק 		תקופת המנדט: (בהלימה)
	<ul style="list-style-type: none"> • מנזר סן סימון. • הקסטל 	מלחמת העצמאות: (ליבה)
	<ul style="list-style-type: none"> • גבעת התחמושת. 	מלחמת ששת הימים: (ליבה)

ירושלים מראשיתה ועד התקופה הצלבנית

אתרי השטח שירדו במיקוד	אתרי שטח שבמיקוד לבגרות תשפ"א	תקופה
<ul style="list-style-type: none"> • תעלת השילוח (התעלה הכנענית, תעלה II) • בריכת השילוח 	<ul style="list-style-type: none"> • שטח G. • מערכת פיר וורן. • החומה הרחבה. 	ימי בית ראשון: (ליבה)

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף חברה ורוח
הפיקוח על הוראת לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

	<ul style="list-style-type: none"> • המגדל הישראלי • כתף הינום 	
<ul style="list-style-type: none"> • בית קתרוס ("הבית השרוף") • בריכת השילוח 	<ul style="list-style-type: none"> • הרובע ההרודיאני ובית המידות. • חפירות הכותל המערבי והדרומי. • בריכת השילוח 	ימי בית שני: (ליבה)
<ul style="list-style-type: none"> • כיפת הסלע. (תצפית מבחוץ) • מסגד אל-אקצה (תצפית מבחוץ) • ארמונות בית אומייה 		התקופה המוסלמית: (בהלימה)

רשימת האתרים ביחידות האזוריות תקבע על ידי המורים בהתייעצות עם הפיקוח.